

KAPADOKYA KÜLTÜR YOLU'NUN ALTERNATİF TURİZM ROTASI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF THE CAPPADOCIA CULTURE ROAD WITHIN THE CONTEXT OF ALTERNATIVE TOURISM ROUTE

Şenay GÜNGÖR

Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü

senaygungor@nevsehir.edu.tr

ORCID No: 0000-0001-5453-5930

ÖZ

Turizme karşı beklentilerin değişmesi, seyahat olgularının çeşitlenmesi ile kültür temelli turizm faaliyetlerine olan ilgi artış göstermektedir. Buna bağlı olarak kültür-mekân etkileşimi ve bu etkileşimin sonuçları, her geçen gün daha fazla öne çıkmaktadır. Bu çalışmada, Kapadokya Kültür Yolu'nun önemli bir alternatif turizm rotası olabileceğine ve yeni turizm destinasyonları oluşturabilecek potansiyeline dikkat çekmek amaçlanmıştır. Ayrıca 2023 Türkiye Turizm Stratejisi'ndeki hedeflerin gerçekleştirilmesi kapsamında, turizm rotalarının önemi vurgulanmıştır. Tarama modelini odağına alan bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına uygun olarak yürütülmüştür. Seçilen bu metodolojiye bağlı olarak ilgili literatür taranmış ve çok sayıda resmi doküman incelenmiş, benzerlik ve karşıtlık ilişkileri dikkate alınarak ikincil veriler değerlendirilmiştir. Ayrıca gözlem ve katılımcı gözlem yoluyla birincil veriler elde edilmiştir. Bununla birlikte rota bileşeni olabilecek kültürel varlıkların konumları ve aralarındaki mesafeler belirlenerek Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ortamında haritalandırılmıştır. Son olarak Kapadokya Kültür Yolu'nun güçlü ve zayıf yönleri ile sahip olduğu fırsatlar ve karşı karşıya kaldığı tehditler değerlendirilerek SWOT analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda turizm faaliyetleri ve turizm gelirleri bakımından Türkiye'nin öncü kentlerinden olan Nevşehir'de, farklı turizm rotalarına olan ilginin artması göz önüne alınarak Kapadokya Kültür Yolu ile turizm faaliyetlerinin desteklenmesi vurgulanmıştır.

ABSTRACT

With the change in expectations towards tourism and the diversification of travel phenomena, the interest in culture-based tourism activities is increasing. Accordingly, the culture-space interaction and the results of this interaction come to the fore more and more every day. This study aims to draw attention to the fact that the Cappadocia Cultural Road can be an important alternative tourism route and its potential to create new tourism destinations. In addition, the importance of tourism routes was emphasized within the scope of realizing the targets in the 2023 Tourism Strategy of Turkey. This study, which focuses on the scanning model, was carried out in accordance with the case study, which is one of the qualitative research methods. Based on this chosen methodology, the relevant literature was reviewed and many official documents were examined, and secondary data were evaluated by considering the similarity and contrast relations. In addition, primary data were obtained through observation and participant observation. In addition, the locations of cultural assets that can be route components and the distances between them were determined and mapped in the GIS (Geographic Information System) environment. Finally, a SWOT analysis was conducted by evaluating the strengths and weaknesses of the Cappadocia Cultural Road, the opportunities it has and the threats it faces. As a result of the study, taking into account the increasing interest in different tourism routes in Nevşehir, which is one of the leading cities of Turkey in terms of tourism activities and tourism revenues, supporting tourism activities with the Cappadocia Cultural Road was emphasized.

Geliş Tarihi:

4.7.2022

Kabul Tarihi:

14.9.2022

Yayın Tarihi:

30.9.2022

Anahtar Kelimeler:

Kapadokya Kültür Yolu
Nevşehir
Kültürel Miras
Kültürel Turizm
Turizm Rotası

Keywords:

Cappadocia Culture Road
Nevşehir
Cultural Heritage
Cultural Tourism
Tourism Route.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilin.114505>

Atf/Cite as: Güngör, Ş. (2022). Kapadokya Kültür Yolu'nun Alternatif Turizm Rotası Bağlamında Değerlendirilmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(3),1784-1802.

Giriş

Endüstri devrimiyle beraber özellikle gelişmiş ülkelerde yaşayan toplumların çalışma saatlerinin azalma göstermesi, insanların çalışma dışında kendilerine daha fazla zaman ayırma isteği ve sağlığına önem vermesinin ön plana çıkması turizm ve rekreasyon kavramını ortaya çıkarmıştır. Boş zaman kavramı ile insanlar, var olan etkinlikler ile yetinmeyip eğlenmek, dinlenmek ve farklı toplumlar ile etkileşime girmek gibi çeşitli arayışlar içerisine girmiştir. Bu arayışlar insanların başka alanlara yönelmesiyle turizm olgusunun hız kazanmasına neden olmuştur (Köybaşı, 2006). Turizm faaliyetinde bulunacak insanların yapmak istedikleri aktiviteler, merak ettiği alanlar turizm talebinin niteliğini oluşturmaktadır. Geçmişte kitle halinde ve sınırlı alanlara yapılan turizm faaliyetleri, gelişen teknoloji ve ulaşım olanakları ile günümüzde oldukça çeşitlenmiştir. Turizmin varlığının yanı sıra sürdürülebilirlik olması ve planlama dahilinde devam etmesi çok önemlidir.

Planlamanın faaliyet alanlarındaki değişmelere uyum sağlayan ve bu değişimleri yansıtan dinamik bir süreç olduğunu ifade edilebilir. Artan teknolojik gelişmeler ile birlikte seyahat eğilimleri coğrafik açıdan daha geniş alanlara yayılmış ve birçok alan turistler tarafından daha ulaşılabilir hale gelmiştir. Turizmdeki geniş alanlara yayılım durumu sadece pozitif bir etki oluşturmamış aynı zamanda belli başlı problemleri de beraberinde getirmiştir. Turistik faaliyetin fayda mı yoksa daha çok zarar mı getirdiği tartışmaları uzun zamandır devam etmektedir. Bu sebeple, turizmdeki gelişmenin kendi haline bırakılmaması, sosyal açıdan olduğu gibi doğal çevre açısından da önemli tahribata neden olacağından turizmde belli planlamaların yapılması ve turistik alandaki yerel halka ait hakların güvence altına alınması önem arz etmektedir. Ulaşılmak istenen hedefleri ve bu hedeflere ulaşmak için yararlanılacak araçları, iş ve zaman çizelgesi gibi önemli hususları dikkatlice düşünülmüş ve birbirine entegre olmuş bir planlama dahilinde turizm sektörü daha etkili hale gelecektir. Yapılan planlama sayesinde kullanılan kültürel ve doğal kaynakların gelecek nesil için de korunması sağlanarak daha sürdürülebilir bir turizm faaliyet alanı oluşturulacaktır. Aynı zamanda sektör içerisinde yer alan, çekicilikler, hizmet ve faaliyet alanları, tesisler vb. birçok unsurun bölgede birbiriyle eş güdümlü şekilde organize edilmesi ve birbirini destekler nitelikte olması sağlanmış olacaktır (Alaeddinoğlu & Aliağaoğlu, 2005; Güngör & Vural, 2021). Turizm faaliyetlerinde gerçekleştirilmek istenilen her aşama etkin, korumalı, düzenli ve programlı olarak geleceğe yönelik sonuçlar vermelidir (Akova, 2008; Doğanay & Zaman, 2013; Sertkaya Doğan, 2018).

Amaç ve Yöntem

Farklı turizm rotalarına olan ilginin artması göz önüne alındığında Kapadokya Kültür Yolu'nun mevcut destinasyonlarla birlikte yeni turizm destinasyonları yaratacak bir potansiyele sahiptir. Bu açıdan baktığımızda bölgede alternatif bir turizm rotasının oluşturulması turizm faaliyetlerini arttırabilecek ve turistler açısından alternatifler sunabilecektir. Çalışmada öncelikle bu potansiyele dikkat çekmek amaçlanmıştır. Kapadokya zengin yürüyüş parkurlara sahip olup bu bağlamda Meskendir, Kızıkkükür, Kılıçlar, Güllüdere, Zemi, Güvercinlik, Aşk vadileri öne çıkmaktadır. Bununla birlikte Kapadokya Kültür Yolu, kültürel unsurları odağına alan tematik bir rota olması ile oldukça değerlidir. Yürüyerek ortalama 4 günde tamamlanması planlanan bir rota üzerinden turistik ürün çeşitlendirmesi, bölgeye gelen ziyaretçilerin ortalama kalış sürelerinin uzatılması, turizm sezonunun yıla yayılması, turistlerin bilmediği ve dolayısıyla daha az tercih edeceği bölgelerde hareketliliğin arttırılması ön görülmektedir. Bu çerçevede 2023 Türkiye Turizm Stratejisi'ndeki hedeflerin gerçekleştirilmesi kapsamında, turizm rotalarının önemi vurgulanmıştır. Ayrıca çalışma Kapadokya Kültür Yolu ile ilgili ilk akademik araştırmalardandır. Dolayısıyla literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Tarama modelini odağına alan bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına uygun olarak yürütülmüştür. Seçilen bu metodolojiye bağlı olarak ilgili literatür taranmış ve çok sayıda resmi doküman incelenmiş, benzerlik ve karşıtlık ilişkileri dikkate alınarak ikincil veriler değerlendirilmiştir. Ayrıca gözlem ve katılımcı gözlem yoluyla birincil veriler elde edilmiştir. Araştırmacı rotanın oluşturulmasında çalışmalara dahil olmuş ve yakından gözlem yapma fırsatı yakalamıştır. Belirlenen rota birkaç kez yürünmüş ve elde edilen birincil veriler çalışmanın geneline yansıtılmıştır. Böylece rotaya dair hem birincil hem de ikincil veriler toplanarak verilerin çeşitlenmesi sağlanmıştır. Bununla birlikte rota bileşeni olabilecek kültürel varlıkların GPS yardımı ile konum bilgisi alınmıştır. Bu varlıkların konumları ve aralarındaki mesafeler belirlenerek Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ortamında ArcMap programı ile haritalandırılmıştır. Son olarak Kapadokya Kültür Yolu'nun güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiş, bölgenin sahip olduğu fırsatlar ve zaman içinde karşılaşılabileceği tehditler değerlendirilerek SWOT analizi yapılmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Turizm

Önemli hizmet sektörleri arasında bulunan turizm, modern bir olgu olarak görülmesinin yanı sıra yüzyıllar boyunca devam etmektedir. Sarı & Bayraktar, 2018'e göre turizm kavramı Latince kökenli olup İngilizce tour, touring sözcüklerinden türemiştir. Turizm, farklı disiplinler ve farklı araştırmacılar tarafından değişik şekillerde tanımlanmakla birlikte, bu tanımlamalarda ulaşım, konaklama ve çekicilik faktörlerinin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Aynı zamanda dünyanın en çok gelir getiren sektörlerinden biri olan turizmin; ekonomik getirilerinin yanı sıra, doğru kullanıldığı takdirde farklı doğal, kültürel, tarihi zenginliklere sahip ülke ve bölgeler arasında lokomotif görevi üstlenen bir faaliyet halini aldığı da bilinmektedir.

Turizm olayının ortaya çıkışı, gelişimi ve etkileri ele alındığında, karmaşık ve çok yönlü olması dikkat çeker. Turizmin doğmasında ve bunu takip eden süreçte çok sayıda faktör etkili olmaktadır. Buna bağlı olarak turizm ve birçok disiplin ilişki halindedir. Coğrafya bilimi de, bir mekân içinde meydana gelen ve mekânla iç içe geçmiş halde bulunan turizm faaliyetleri ile yakından ilgilenmektedir. Çünkü turizm ve coğrafyayı buluşturan pek çok paydaş bulunmaktadır (Güngör & Adıgüzel, 2022).

Kültürel Turizm

Artan küreselleşme ile birlikte teknoloji ve ekonomide büyük değişiklikler ortaya çıkmaktadır. İnsanlar deniz, kum, güneş tercihlerinden farklı olarak kendi ilgi alanlarındaki çekiciliklere yönelmektedir. Coğrafi ve kültürel farklılıklar global dünyada dikkat çekici hale gelmektedir. Bir yere ait olan kültür geniş bir anlam ifade ettiğinden, turistler farklı kültürlerle ait olan çekicilikleri merak edip yerinde görüp tanımak istemektedir. Bu bağlamda insanların turizm faaliyetlerine katılma nedenleri arasında kültür etmeni de önemli bir yere sahip olmuştur.

Turizme karşı beklentilerin değişmesi, seyahat olgularının çeşitlenmesi ile II. Dünya savaşının ardından bugüne kadar kültür temelli turizm faaliyetlerine olan ilgi artış göstermektedir. Bu yüzden kültürel özelliği yoğun olan kentler, önemli turizm çekicilikleri sayesinde turizm destinasyonu haline gelmektedir (Tapur, 2009; Doğaner, 2013; Güngör, 2018). Dünya turizm örgütü (UNWTO) seyahat endüstrisinde yeni yüzyılın yükselen değerleri arasında kültürel turizmi göstermektedir. Kültürel turizmin giderek daha da yükseliş göstereceğini ve kültürel turizm merkezlerinin yüzyılın çekici merkezleri arasında olacağını ortaya koymaktadır (Akova, 2018). Ayrıca UNWTO (2018) Turizm ve Kültür Sinerjileri Raporunda turizm hareketlerinin %40'ını kültürel turizmin oluşturduğu belirtilmektedir. Kültürel turizm seyahat etme eğilimlerinin başladığı ilk günden bugüne kadar varlığını devam ettirmiştir. Bununla birlikte değişen şartlara bağlı olarak kültür algısı ve bir çekicilik olarak gücü de değişiklik göstermiştir. Kültür ve turizm ilişkisi, kimi zaman ekonomik büyümenin ve gelişmenin temel taşı olarak ele alınmıştır (Emekli, 2021: 420).

Kapadokya Kültür Yolu'nun uzun bir tarihi geçmişe sahip olan bir bölge içinde yer alması, kültürel yapıtların çeşitlenmesine ve turizm unsurları açısından bölgenin zenginleşmesine olanak sağlamıştır. Birçok uygarlığın geçmişten günümüze bıraktığı izler ve tarihi miras, rotayı, ulusal ve uluslararası platformlarda çekici kılacak, kültür turizmi açısından değerini arttıracak önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Ancak kültür turizmi istenilen düzeyde sürdürülebilir hale getirilemezse Kapadokya ve benzer süreçler yaşayan bölgelerin sahip olduğu kültürel unsurlar, olumsuz etkilere maruz kalacaktır.

Kültürel Miras

Kültür-mekân etkileşimi ve bu etkileşimin sonuçları, her geçen gün daha fazla öne çıkmaktadır. Bu kapsamda kültürel miras ve kültürel mirasın korunması anlayışı insanlığın ortak birikimleri olan unsurların devamlılığını sağlamaktadır. Kültürel miras toplum içerisindeki üyeler ortak geçmişi anlatan, geçmişten miras alınan ve gelecek nesillere miras olarak bırakılmak istenen, topluma ait olgular bütünüdür. Somut ve somut olmayan kültürel miras şeklinde uluslararası alanda kabul görmüştür. Arkeolojik eserler, tarihi binalar ve yapılar, anıtlar ve mimari kalıntılar gibi somut kültürel varlıklar ile uygulamalar, bilgiler, temsiller, anlatımlar, beceriler ve bunlarla alakalı araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar gibi somut olmayan kültürel varlıklar, kültürel turizm bağlamında ele alınmaktadır (Nyaupane vd., 2006: 82; Deniz & Savaşkan, 2018: 94).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre kültür varlıkları; *tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan, özgün bir değeri bulunan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır* (Resmi Gazete, 1983: 1). Aynı kanunda *kaya mezarlıkları, yazılı, resimli ve kabartmalı kayalar, resimli mağaralar, höyükler, tümülüsler, ören yerleri, akropol ve nekropoller; kale, hisar, burç, sur, tarihi kışla, tabya ve istihkâmlar ile bunlarda bulunan sabit silahlar; harabeler, kervansaraylar, han, hamam ve medreseler; kümbet, türbe ve kitabeler, köprüler, su kemerleri, su yolları, sarnıç ve kuyular; tarihi yol kalıntıları, mesafe taşları, eski sınırları belirten delikli taşlar, dikili taşlar, sunaklar, tersaneler, rıhtımlar; tarihi saraylar, köşkeler, evler, yahlar ve konaklar; camiler, mescitler, musallalar, namazgâhlar; çeşme ve sebiller; imarethane, darphane, şifabane, muvakkithane, simkeşhane, tekke ve zaviyeler; mezarlıklar, hazireler, arastalar, bedestenler, kapalı çarşılar, sandukalar, siteller, sinagoglar, bazilikalar, kiliseler, manastırlar; külliyeler, eski anıt ve duvar kalıntıları; freskler, kabartmalar, mozaiikler, peri bacaları ve benzeri unsurlar taşınmaz kültür varlıkları şeklinde ifade edilmiştir (Resmi Gazete, 1983: 3).*

Turizm ve kültürel miras arasındaki bağ, turizmin gelişmesinde oldukça önemlidir. Kültürel mirasın ekonomik değeri söz konusu olduğunda turizm ve özellikle kültürel turizm ön plana çıkmaktadır. Kültürel miras kavramı dinamik bir yapıya sahip olmakla birlikte zaman içinde tanımları genişlemiş ve zenginleşmiştir. Buna bağlı olarak birçok araştırmacı, kültürel miras kavramını çalışmalarının merkezine almıştır. (Carter & Grimwade, 1997; Aliğaoglu, 2004; Nyaupane, White & Budruk, (2006); Nicholas, Thapa & Ko, 2009; Çetin, 2010; Varnacı Uzun & Somuncu, 2011; Özdemir, 2013; Wang, 2016; Ceylan & Somuncu, 2016; Açıcı, Ertaş & Sönmez, 2017; Kara, 2017; Sezer, 2017; Gümüşçü, 2018; Akpirinç & Mancı, 2019; Adie, Falk & Savioli, 2020; Çoşkun, 2021; Süer, 2021; Szymek, Herman & Naramski 2021; Yang, Qiu & Fu, 2021; Coşkun & Okuyucu, 2022).

Küreselleşme sürecinde, kültürel mirasın korunması ve doğal yapısında muhafaza ederek gelecek nesillere aktarılması da oldukça önemlidir. Kültürel mirasın korunması ve turistik çekicilik olarak pazarlanması, sık sık gündeme gelmektedir. Bununla birlikte sürdürülebilir turizm açısından ele alınması pozitif etkenler olarak değerlendirilmektedir. Kültür-mekân etkileşimi ve bu bağlamda kültürel mirasın korunması konusu, her geçen gün daha da önem kazanmıştır (Acielma & Güngör, 2021). Toplumun aynası olan kültürel mirasın korunması bir bakıma insanlık tarihinin de korunması anlamına gelmektedir. Ancak küreselleşen dünyada hızla değişen değerler ve ülkeler arası rekabete bağlı olarak kültürel miras unsurları üzerinde ciddi bir baskı oluşmaktadır. Doğan, 2018'de ifade edildiği gibi tarihi çekicilikler için en önemli sorunlardan biri, tahrip ve bozulmalardır. İklim şartlarının aşındırıcı etkisinin yanında turistlerin tarihi dokulara dokunmaları, bilinçsiz onarım çalışmaları, tarihi eser hırsızlığı ve kaçakçılığı gibi beşeri müdahaleler de söz konusu olmaktadır. Bu nedenle bütüncül bir yaklaşım ile baskılar ayrıntılı olarak ele alınmalı, belli program ölçeğinde sürdürülebilir projelerle turizm faaliyetlerinin prensipleri belirlenmelidir (Doğan, 2018: 27).

Kapadokya Bölgesi özelinde Nevşehir sahip olduğu köklü tarihi ve uzun geçmişiyle birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu kapsamda somut kültürel miras varlıkları açısından zengin olan Nevşehir'de yer alan birçok taşınmaz kültür varlığında, hem koruma hem de turizm faaliyetlerinde bir çekicilik unsuru olarak onarım çalışmaları devam etmektedir (Doğaner, 2013). Taşınmaz kültür varlıklarını bir toplumun ve bir dönemin kültürel izlerini üzerinde barındıran eşsiz değerler olarak ele almak ve bu değerlerin gelecek nesillere aktarımını sağlamak temel hedef olmalıdır.

Turizm Rotası ve Rota Planlaması

Rota kavramı; en kısa anlamıyla varılmak istenilen yere ulaşmak için izlenen yol olarak bilinmektedir. İnsanların kısa süre içerisinde varmak istediği yere, en kısa yolu takip ederek ulaşmak istemesi ve aynı zamanda yapılacak seyahatleri güvenli bir şekilde tamamlama ve hedefledikleri noktaya varma isteğinden doğan rota kavramı, tekil olan anıtsal alanların, tarihi alanların ve doğal alanların fiziksel karakterini temsil eden güzergâh seçimlerindeki karar süreçlerinde kullanılmaktadır. Bu nedenle birçok tarihi ve doğal alanın birlikteliği ile anlam kazanan rota, daha sistemli bir hâl almış olur (Görmüş vd., 2016).

Rota kurgulamada, planlama ve uygulama süreçlerinde belirlenen ilke ve hedeflerin takip edilmesi, bu yönde bir planlamanın oluşturulması ilk amaçlardandır. Özellikle günümüzde turistlerde değişen tatil anlayışları ile doğal ve kültürel miras alanlarına ilginin artması, bölgede oluşan hareketliğin yönünü azaltmak ya da çeşitlendirmek için alternatif olabilecek turizm noktaları oluşturma fikri, turizm rotası kavramının oluşumuna neden olmuştur. Doğal ve kültürel açıdan zengin alanları kapsayan rota ve ağların oluşturulması, bölgenin bütüncül olarak

korunmasının ve sunulmasının yanında oluşacak tahribatı en aza indirecektir. Ele alınan bu bileşenlerin günümüzdeki beklentilerinin karşılanması ve geleceğinin planlanması amacıyla oluşturulan rota planlama süreci ile daha sistemli ve sürdürülebilir bir programın ya da projenin elde edilmesi sağlanacaktır. Aynı zamanda kültürel ve sosyo-ekonomik etkiler de göz önüne alınarak oluşturulan turizm rota planlamaları, miras alanlarının kırılganlığını önemseyerek bu alanların korunmasına katkı sağlayacaktır. Yaş gruplarına, ilgi alanlarına dönük beklentilerin ön planda tutularak oluşturulan çok yönlü rotalar turizm faaliyetlerinde çeşitlilik oluşturacaktır (Akın & Gül, 2020).

Yapılan turizm rota planlamasında öncelikli ilkeleri belirlemek, sürdürülebilirlik açısından oldukça önemlidir. Bu yaklaşımla Görmüş vd., 2016'da da ifade edildiği gibi 8 ilke üzerinde durulmuştur.

- Bir çevreyi ve mirası paylaşan tüm aktörlerin ve süreçlerde yer alacak birimlerin ortak hedefi, bölge değerlerinin tanıtılması ve kalkınmasını destekleyecek şekilde hareket etmesi eylemidir. Böylece planlama aşamasında, projelemede ve sürecin izlenmesinde ortak bir karara varılmalı ve işbirliği ile hareket edilmelidir.
- Rota planlama sürecinde kültürel peyzajı yansıtan yapılara müdahale etmeden iyileştirme ve canlandırma çalışmalarının yapılmasını sağlayarak özgün değerlerin sürdürülebilirliğini sağlamak, süreçteki temel amaçlardan olmalıdır.
- Kültürel mirası, yerel halk ile ilişkilendirmek, tematik bir turizm rotasının oluşturulmasında çok önemlidir. Bu sebeple bölgede var olan mirası kapsayacak bir rota planlaması üzerinde yerel halkın toplumsal yapısını, özgün kimlik değerlerini bozmadan tarihsel, kültürel ve toplumsal bir bütünlük oluşturulmalıdır. Planlamada var olan değerlerin yerel halk ile birlikte ele alınması ve yöre için kalkınma açısından yeni faaliyet alanlarının oluşumunu sağlamak önemlidir.
- Rota planlamada temel ilkelerden biri de kırsal kalkınmadır. Oluşturulacak turizm rota planlamasında, bölgede kırsal turizmin gelişimini sağlamak, aynı zamanda modern üretim ve pazarlama teknikleri ile bölge ekonomisini canlandırmak ve sürdürülebilir turizm anlayışı ile yerel değerleri geleceğe taşımak öncelikli hedefler arasında olmalıdır.
- Kapadokya'ya gelen hem yerli hem de yabancı ziyaretçiler için en genel sorun yörenin sadece bilinen ve popüler olan sınırlı mekânlarını görerek bölgeden ayrılmalarıdır. Belli noktalarda yoğunlaşan, dar kalıplar içerisine sığdırılan turizm faaliyetlerinin, bu noktalarda oluşturduğu baskının azaltılması, rota planlamasının getirileri arasında değerlendirilebilir. Bu sayede turistik hareketlerin özel ilgi alanlarına yöneltilmesi, kırsal alanlarda çok az ziyaret edilen yerlerin çekicilik kazanarak daha popüler olması ve tanıtılması sağlanmalıdır.
- Hazırlanan rota planlama süreçlerine yerel halkın dahil edilip katılımının sağlamak, yapılacak planlamanın benimsenmesini ve çalışmaların sürdürülebilirliğini sağlayacaktır. Aynı zamanda yöre halkının yapılan çalışmada söz sahibi olması, kendilerini çalışmanın bir parçası olarak görmeleri odağa alınmalıdır.
- Bütüncül tanıtım ilkesi ile çalışma alanı kültürel, doğal, tarihi ve sosyal tüm yönleri ile ele alınmalıdır. Bölgenin çok yönlülüğü rota sistemine daha fazla hareketlilik katacağı gibi sistemin daha dinamik olmasını sağlayacaktır.
- Yöre halkına yönelik eğitim, seminer, yarışma, şenlik gibi etkinlikler yerelde düzenlenmeli ve bu etkinliklerin sürekliliği sağlanmalıdır. Böylelikle yerel halkın da beklentileri karşılanmalıdır (Görmüş vd., 2016:88-89).

Tüm bileşenler ve ilkelerle, tutarlı bir rota sistemimin kurgulanmasından sonraki adım, bölge üzerinde yer alan önemli alan ve güzergâhların mekânsal kurgulanma aşamasıdır. Bu aşamada, bölge üzerinde çeşitli yerlere dağılmış olan önemli güzergâhlar, yerleşim yerleri ve miras alanları, bölgenin kendine özgün kimliği de göz önünde bulundurularak ele alınmalıdır. Kurgulanacak mekânsal rotanın kanyon, şelale gibi doğal ve nadir değerler üzerinden geçmesi, kale, kilise, tarihi kent, arkeolojik eser niteliğindeki kültürel miras alanlarına uğraması, köylerde ziyaretçilerin ihtiyaçlarına cevap verecek durakların oluşturulması, yerel kalkınmaya olanak sağlayacak kültürel miras unsurları açısından zengin özgün yerleşim alanlarından geçmesi, ziyaretçi hareketliliklerini esneten ve aynı zamanda çeşitlendiren bir olanak sunacaktır. Bu sebeple oluşturulan rota

planlamalarında nasıl bir yol izleneceği, hangi duraklarda mola verileceği, konaklama noktaları, ikincil rota güzergâhlarının hangileri olacağı konusunda karar verilmesi, rotaların mekânsal olarak da oluşmaya başlamasını sağlamaktadır.

Fiziksel ve aynı zamanda sosyo-kültürel tüm boyutlarıyla geniş bir alanı kapsayan rota planlama sistemi; birden fazla güzergâhtan ve bu güzergâhlar üzerinde yer alan durak noktalarından meydana gelir. Bu sebeple özellikle sürdürülebilirlik açısından doğru güzergâh seçimlerinin yapılması, durak seçimlerinin işlevsel olması önem taşımaktadır. Yapılacak planlamada, çalışma alanının doğal ve kültürel değerlerini yansıtan, kimliğini en iyi şekilde temsil eden birincil alanlardan oluşan ana rotalar oluşturulmaktadır. Bu alanlar oluşturulacak rotanın omurga görevini üstlenmiş olacaktır.

Ana güzergâh belirlenmesi işleminden sonraki aşama ise, ikincil güzergâh denilen alternatif olabilecek rotaların oluşturulmasıdır. Bu alanlar özel temaların yer aldığı, ana rotalar üzerinden geçen, kestirme bağlantılar sağlayacak yerler olarak seçilmelidir. Örneğin yerleşim merkezleri, konaklama, sağlık, ulaşım gibi faaliyetler ana güzergâh noktalarını oluştururken, rota üzerinde yer alan kamp alanları, ustalık ve beceri gerektiren üretim alanları, tarımsal faaliyetlerin yapıldığı alanlar, temel ihtiyaç alanları gibi odaklar rota üzerinde destekleyici olarak alternatif noktalarını oluşturacaktır.

Bu bağlamda Kapadokya Kültür Yolu adı altında hazırlanan rota planlama ve uygulama süreçlerinde temel amaç, bölgedeki doğal ve kültürel mirası bir bütün olarak ele almak ve sunmaktır. Bu doğrultuda hazırlanan bir rota planlaması ile bölgenin kimliği ön plana çıkarılmakla birlikte özgün olan kültürel değerleri de tanıtılmış ve canlandırılmış olacaktır. Rota sisteminin temel amaçları doğrultusunda özellikle bölge üzerinde yer alan miras öğeleri, yerel kimliği yansıtan yapılar, özgün değer taşıyan alanların da rota planlamasına dâhil edilmesi yerel ekonomiyi güçlendirdiği gibi etkili bir tanıtım desteği ile birlikte eğitim ve teşvik edici projelerin gelişimine imkan verecektir (ÇEKÜL, 2015). Kültürel, sosyal ve ekonomik olarak bütünlük sağlayacak bir turizm rota planlamasının sistemli ve sürdürülebilir olması adına bu yönde bir tasarım ve planlamanın yapılması, belirli ilke ve hedeflerin takibi ile mümkün hale gelebilmektedir. Bu doğrultuda Nevşehir ilinin mekânsal, kültürel çeşitliliği ve sosyal yapısı açısından yapılan değerlendirmeler ve belirlenen ilkelerle hareket etmek hem sistemli bir şekilde ilerlemeye hem de hazırlanan rota planlamasının daha sürdürülebilir olmasını sağlayacaktır.

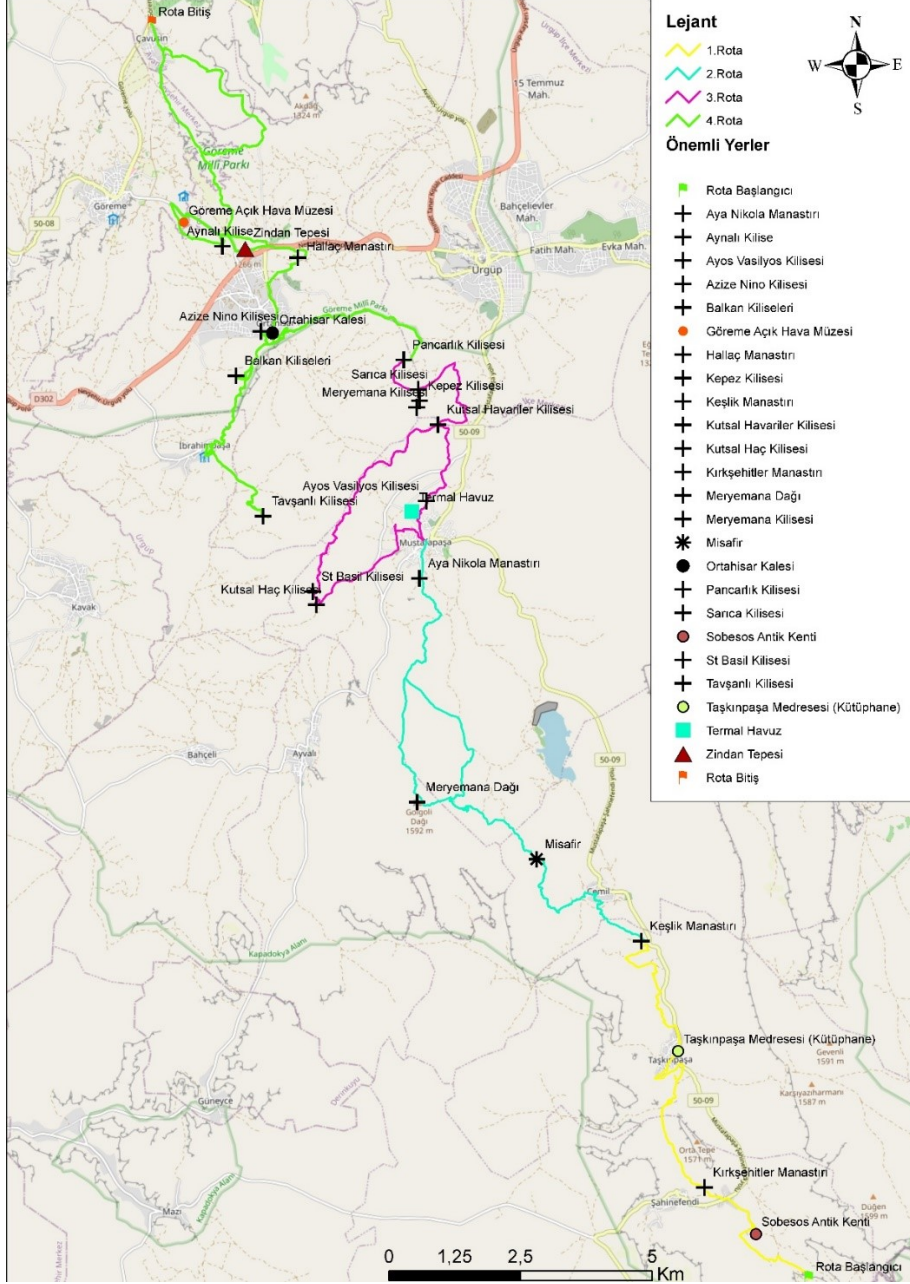
Ayrıca turist beklentilerinin değişimine bağlı olarak kültür dozu yüksek ve bilgilendirme özelliği fazla olan alanların tercih edilmesi ile markalaşma sürecinde rotaların önemli etkisi ve her geçen gün kültür rotalarına ilginin artmasına bağlı olarak, kültürel turizm ve kültür rotaları öne çıkarılmaktadır. Türkiye Turizm Stratejisi 2023'te Kapadokya Kültür Turizmi Gelişim Bölgesi dâhilinde Nevşehir'in bulunması, bu kapsamda bölge turizminin gelişimi adına önemli bir avantajdır. Kentsel ölçekte markalaşma stratejisi kapsamında ise zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak, turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi hedeflenen kentlerden biri yine Nevşehir'dir. İl ölçeğinde kültür turizmi canlandırılarak marka kültür kenti oluşturulması amaçlanmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Turizm Stratejisi 2023, 2007). 2012 yılında, Tarihi Kentler Birliği adına, Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı (ÇEKÜL) Vakfı tarafından hazırlanan Kültür Öncelikli Bölgesel Yol Haritaları programı başlatılmıştır. Yol Haritaları programı çerçevesinde hazırlanan Kapadokya Stratejik Yön Planı'nda önerilen hedeflerin arasında kültürel turizm ve turizm rotalarına vurgu yapılmaktadır (Kapadokya Stratejik Yön Planı, 2012). Yine ÇEKÜL tarafından 2015 yılında yayınlanan Kültür Rotaları Planlama Rehberi, kültür rotaları oluşturulması ve sürecin yürütülmesi ile ilgili kapsamlı bir çalışmadır.

Kapadokya Kültür Yolu

Kapadokya Kültür Yolu, Nevşehir Valiliği tarafından belirlenen ve Ahiler Kalkınma Ajansı 2020 Yılı Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi Mali Destek Programı kapsamında desteklenen bir turizm rotasıdır. Rotanın temeli Yahyalı İlçesi, Çamlıca (Farasa) Köyü'nde yaşayan din adamı Aziz Arsenios'un Kapadokya'da yer alan kutsal mekanları düzenli ziyaretlerine dayanmaktadır. Çünkü 1924 Lozan Antlaşması'na göre yapılan nüfus mübadelesine kadar, Göreme, Hıristiyanların dini merkezi konumunda olmuştur. Bu sebeple diğer bölgelerdeki Hıristiyan din adamları karşılıklı görüşmeler yapmak ve bağlılıklarını bildirmek için Göreme'ye sık sık ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. Bu din adamlarından biri de Aziz Arsenios'tur (URL 1). Aziz Arsenios 1980 yılında Yahyalı İlçesi Çamlıca (Farasa) Köyü'nde doğmuş, 1924 yılında Yunanistan'da vefat etmiştir. Yaşadığı yıllarda gösterdiği mucizeler ve tedavi ettiği hastalıklardan dolayı, halk tarafından saygı duyulan bir din adamıdır. 1986 yılında,

Ekümenik Patrikhane'nin Patrik ve Sinod kararıyla, Peder Arsenios resmen aziz olarak tanınmış ve kilisesinin azizler topluluğuna dahil edilmiştir (URL 2).

Turizm rotası olarak planlanan Kapadokya Kültür Yolu da Aziz Arsenios'un yürüyerek gerçekleştirdiği ziyaretler sırasında takip ettiği güzergah referans alınarak oluşturulmuştur. Öncelikle bu güzergah üzerinde yer alan miras öğeleri, yerel kimliği yansıtan yapılar, özgün değer taşıyan varlıklar rota planlamasına dahil edilmekle birlikte rota planlamasının temel amacı doğal ve kültürel mirası bir bütün olarak ele almak ve sunmaktır. Aziz Arsenios ziyaretlerini inancı gereği hep yürüyerek yapmış olduğundan, Kapadokya Kültür Yolu, doğal ve kültürel mirasın bir bütünlük içinde yürüyerek keşfedilmesini hedeflemektedir.

Şekil 1. Kapadokya Kültür Yolu ve Taşınmaz Kültür Varlıkları.

Kapadokya Kültür Yolu, Sobesos antik kentinden başlayıp sırası ile Taşkınpaşa, Cemil, Mustafa Paşa, Ortahisar, İbrahimpaşa yerleşmelerini takip ederek Çavuşin'de son bulmaktadır. Toplamda ortalama 70 km olan rota 4 günde yürünecek şekilde planlanmıştır. 1. gün Sobesos antik kentinden başlayıp Cemil'de (ortalama 12, 6 km), 2. Gün Cemil'den başlayıp Mustafapaşa'da (ortalama 14 km), 3. Gün Mustafapaşa'dan başlayıp Ortahisar'da (ortalama 15,7 km), 4. Gün İbrahimpaşa'dan başlayıp Çavuşin'de (ortalama 27,3 km) sonlanmaktadır.

Kapadokya Kültür Yolu Üzerinde Yer Alan Taşınmaz Kültür Varlıkları

Kapadokya Kültür Yolu üzerindeki taşınmaz kültür varlıkları bir hat boyunca şöyle sıralanmaktadır.

1. gün rotası: Sobesos Antik Kenti, Kırkşehitler Manastırı, Taşkınpaşa Cami, Taşkınpaşa Medresesi (Kütüphane).
2. gün rotası: Keşlik Manastırı, Aya Nikola Manastırı.
3. gün rotası: Kutsal Haç Kilisesi, St Basil Kilisesi, Ayos Vasilyos Kilisesi, Kutsal Havariler Kilisesi, Meryemana Kilisesi, Sarca Kilisesi, Pancarlık Kilisesi.
4. gün rotası: Tavşanlı Kilisesi, Balkan Kiliseleri, Azize Nino Kilisesi, Ortahisar Kalesi, Hallaç Manastırı.

Çalışmanın hacmi düşünülerek Kapadokya Kültür Yolu üzerinde yer alan taşınmaz kültür varlıklarından birkaçına özellikleri açısından yer verilmiştir.

Sobesos Antik Kenti

Nevşehir ili, Ürgüp ilçesi, Şahinefendi köyünde yer alan Sobesos Antik Kenti, ilçenin 23 km güneyinde yöre halkı tarafından Örencik olarak adlandırılan bölge içerisindeki Damsa çayının kaynak noktasına yakın bir konumda yer almaktadır. Doğusunda Hodul Kavak köyü, batısında Mazı köyü, güneyinde Güzelöz köyü ve kuzeyinde Mustafapaşa köyü bulunur. Nevşehir Müze Müdürlüğü tarafından yürütülen kurtarma kazısı çalışmaları ile toplam 25.000 m²'lik alan il özel idaresi tarafından 2005 yılında resmi olarak kamulaştırılmış ve asfaltlama çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ortaya çıkarılan yerleşim yerinde dini yapılar, hamam, konutlar ve mezarlar bulunmaktadır (Yenipınar, Gülyaz & Tutar, 2006: 121; Erpek, 2020: 652) (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Sobesos Antik Kentinden görünüm.

Alan içerisinde Antik kente ait herhangi bir kitabe rastlanmadığından dolayı yaklaşık olarak 1650-1700 yıllık olduğu tahmin edilmektedir. Sobesos olarak adlandırılan antik kentin isim kökeninin Luwi'lere dayandığı düşünülmektedir. Şehrin asıl isminin ise Swa, Assa/Assos öğelerinden türetilmiş olan Swassa olduğu, Roma ve Bizans dönemlerinde Sobesos/Sobessos olarak anıldığı bilinmektedir. Osmanlı dönemi ve Cumhuriyetin ilk yıllarında ise Süveşe, Süveş, Söviş adları ile anılmıştır. Sobesos adının fonetik değişime uğrayarak ortaya çıktığı

düşünülmekte olup ilerleyen süreçte Şahinefendi olarak isimlendirilmiştir (Yenipınar, Gülyaz & Tutar, 2006: 122; Erpek, 2019:6).

Sobesos küçük ölçekli bir piskoposluk merkezidir. Sobesos Antik Kentinin, yaklaşık 400 m2 lik alanı kaplayan sütun ve mozaikli toplantı salonlarına sahip olduğu, bunun yanı sıra bu yapıların 4. yüzyıl ortalarına ve 5. yüzyılın başlarına ait olabileceği düşünülmektedir (Yenipınar, Gülyaz & Tutar, 2006; Erpek, 2020).

Keşlik Manastırı

Batı kültüründeki dinsel düşüncenin yanında felsefi düşünce, ibadet anlayışı ve yaşam biçimleri manastır yaşamının oluşumuna zemin hazırlamıştır. Manastır yaşamının 4. yüzyılda temellerinin atılıp 15. yüzyılın sonuna kadar sürdüğü bilinmektedir. MS 313 yıllarında Batı Roma İmparatoru olan Konstantintinus tarafından Hıristiyanlığın serbest hale getirilmesi ile manastıra olan ilgi artmış ve ilk keşişler 3. yüzyılın sonlarında görülmeye başlamıştır. Böylece Hıristiyanlıkla birlikte keşiş sayılarında hızlı bir artış meydana gelmiştir (Altunkaynak, 2006). Bizans Döneminden miras kalmış kaya kiliselerden biri Cemil Köyünde bulunan Keşlik Manastır'dır (Fotoğraf 2). Manastır, Ürgüp'ten 12 km uzaklıktaki Cemil köyüne 1,3 km mesafede yer alan Ürgüp-Yeşilhisar yolunun batısında bulunur (Yıldız, 2019).

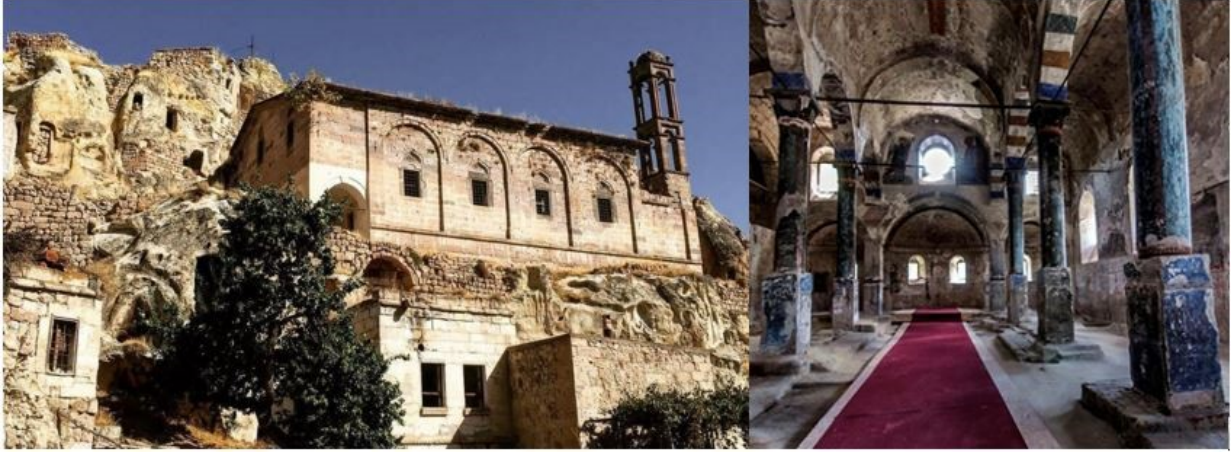
Fotoğraf 2. Keşlik Manastırından görünümüler.

Keşlik Manastırı içerisinde iki adet kilise, mutfak, toplantı salonu, yemekhane, şarap imalathanesi, kutsal su kaynağı denilen ayazma, keşişlerin ve rahiplerin kaldığı evler ile bir bütünlük oluşturmaktadır. Kesme taşlardan inşa edilmiş, dikdörtgen plana sahip olan ayazma, manastırın güneyinde, giriş kısmının batısında yer almaktadır. Manastırın kuzeyinde yer alan yemekhane Archangelios Kilisesi'nin doğusu ve H. Stephanos Kilisesi'nin batısında yer alır. Dikdörtgen planlı yemekhanenin güney kısmında yuvarlak forma sahip bir giriş kısmı bulunmaktadır. Yapı 5 adet kemerle 2 bölüme ayrılmış ve her iki bölümde tabanları kazınarak yüksek bir formda olmayan masa ve oturma şekilleri oluşturulmuştur. Yemekhanenin hemen doğusunda ise düzenli olmayan plan ve formda bir mutfak yer almaktadır. Manastırın kuzey kısmında Rodley olarak isimlendirilen toplantı salonu, kiliselerin de dahil olduğu manastır yapısı içerisindeki en düzgün forma ve gösterişli bir yapıya sahip alandır. Dikdörtgen planlı yapının tavan kısmı tonoz örtülü özellikte iken taban ise günümüzde tamamıyla çökmüş halde bulunmaktadır. Giriş kapısının üzerinde madalyonlar yer alır ve bu madalyonlar içerisine kırmızı boya ile haç motifleri çizilmiştir. Toplantı salonunun alt katında ise şaraphane bulunur. Mimari yapısıyla toplantılar için ayrılmış özel bir alan görünümü olan yapının giriş kapısındaki haç motifinden başka hiçbir bezemeye rastlanmamıştır. Manastırın doğusunda yer alan sarnıç H. Stephanos Kilisesi'nin altındadır. Dikdörtgen bir forma sahip olan yapı, geçirilen onarım sırasında sıvayla tamamen kaplanmıştır. Manastır içerisinde mahzen ve şarap yapımı için birçok bölüm bulunur. Bunun yanı sıra toplantı salonunun alt kısmının şarap üretiminin yapıldığı en

kapsamlı yer olduğu düşünülmektedir. Manastırın batı yönünde Archangelios Kilisesi'nin yer aldığı koninin alt kısmında L formunda bir plana sahip vaftizhane ve vaftizhaneye ait bir havuz yer almaktadır (Yıldız, 2019).

Kutsal Haç Kilisesi

Nevşehir'in Cemil köyünde, Post-Bizans Dönemi'ne ait Kutsal Haç Kilisesi vadiye bakan bir yamaçta bulunmaktadır (Fotoğraf 3). Nevşehir çevresinde günümüze gelebilen en eski kilise (1838) olduğu düşünülmektedir. Doğal kaya ve örme duvarlarla oluşturulan avlunun içerisinde yer alan bir kilise, kilisenin güneydoğu yönünde bir çan kulesi, kuzey ve batısında ise manastıra ait olan kısmen kaya oyması diyebileceğimiz iki adet mekân bulunmaktadır. Aynı zamanda kilisenin kuzey duvarları boyunca boy gösteren ve batı yöndeki bu mekânları kilisenin doğu yönüne bağlayan 2,45 m. genişlikte olan, tonozlu kaya üzerinde bir dehliz de dikkat çekmektedir. Kilisenin batısında bulunan giriş kapısının üzerinde boya kullanılarak yazılmış on satırlık bir kitabe yer almaktadır. Kitabe, kilise inşasına ait bilgiler içermektedir. Kitabe metni biraz karışık olmakla birlikte, kilisenin Kutsal Haç'a adanmış olduğu anlaşılmaktadır. 1838 yılında, Helenan ve Konstantin'in kutsal günleri olarak görülen 21 Mayıs'ta inşa edilmeye başlanmıştır. Bu inşa süreci yaklaşık 6 ay sonra bitmiştir. Açılışı ise başrahip Paisios tarafından kutsanarak yapılmıştır (Pekak, 1998: 22, 23; Pekak, 2009).

Fotoğraf 3. Kutsal Haç Kilisesinden görünüm.

Doğu-Batı doğrultusunda uzanan kilise bazilikal planlıdır. Kilisenin güneydoğu yönünde yer alan köşesinde, beden duvarının üzerine inşa edilmiş olan iki katlı bir çan kulesi bulunmaktadır. Bu çan kulesinin her iki katı da dört yöne doğru yuvarlak kemeler ile açılmaktadır. Kilise duvarları üzerinde, bazıları iki farklı tabaka şeklinde yansıyan freskolar bulunmaktadır. Cemil'deki manastırın en ilginç yanlarından biri, kuzeydoğu yönüne uzanan dehlizin batı ucunda olan kaya üzerine oyulmuş mekândır. Düz tavanlı olan bu mekânın doğusunda bir giriş kapısı, batısında ise dikdörtgen şeklinde bir penceresi bulunmaktadır. Mekânın zemininde ise kuzey-güney doğrultusunda uzanan " çift haç " biçiminde bir oyuk yer almaktadır. Çift haç biçimindeki bu oyukla Kutsal Haça ait bir parçanın korunduğu düşünülmektedir. Kilise içerisinde duvarda veya niş içerisinde değil de zeminde olması oldukça ilgi çekicidir. Oyuğun şekli ve kilise isminin benzerliği değerlendirildiğinde, birbiriyle oldukça uyumlu olduğu görülmektedir. (Pekak, 1998: 23, 25). Ayrıca kilisenin güney duvarı üzerinde aşırı tahribata uğramış konusunun ne oldu anlaşılmayan bir freskonun Georgios Iordanides tarafından 1990 yılında yapılmış olduğu bilgisine, resmin altında yer alan kitabeden ulaşılmıştır (Özbek, 2016: 391).

Hallaç Manastırı

Manastırlar, buldukları bölgelerin tarihi, sosyolojik ve kültürel yapıları hakkında bilgi vermesinin yanında kilise, hizmet mekanları, yemekhane, çeşitli ışıklar gibi birçok mimari mekanları da bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıca bazı Bizans manastırlarına bakıldığında içerisinde mezar şapellerinin yanı sıra şaraphane, vaftizhane, toplantı salonları, ayazmalar, hücre odaları, sığınaklar, sarnıç, depo ve kiler gibi yapıları da buldukları görülür. Kapadokya bünyesinde yer alan manastırların kendisine has plan şemaları bölgenin sahip olduğu

topoğrafik dokusu ile yakından ilişkilidir. Bölgede dağınık halde bulunan kilise, bir avlu ve etrafında dizili şekildeki odalardan oluşan avlulu manastırlardan biri de Ortahisar'da yer alan Hallaç (Hastane) Manastır'dır (Rodley, 1985; Ertürk & Kaderli, 2020: 44). Hallaç Manastır, Ortahisar'ın 1 km kuzey doğusunda, Hallaç Deresi olarak adlandırılan bölgede yer almaktadır. Kayaya oyulan manastır geniş bir alana yayılmıştır (Fotoğraf 4). Manastırda yer alan 1. Anonim Kilise olarak da adlandırılan kilise içerinde boyalı, geometrik motifler ve figürler yer almaktadır (Crescenzi, 2012; dell'Aquila & Polimeni, 2022). Hallaç adı, Anadolu'ya ilk gelen Türkmen oymaklarından Hallaçların burada yerleşmiş olmasına dayanmaktadır. 11. yüzyılda inşa edildiği sanılan manastırda rahiplerin şifa bulmak üzere kiliseye gelen hastaları tedavi etmeye çalıştıkları ve çeşitli ilaçlar verdikleri bilinmektedir. Bu nedenle yapı kompleksine Hastane Manastır denilmektedir. Bu adlandırmanın duvarlardan birinde yer alan ve yatan bir hastayı tedavi eden Aziz Paul freskinden kaynaklanmış olabileceği de ileri sürülen görüşler arasındadır (Uzunöz, 2018: 290). *Bizans döneminde manastır veya kilise olarak kullanılmış olan kaya oyma yapıların girişleri ve pencere boşlukları kapatılarak mekan içi güvercinlik haline getirilmiştir. Hallaç Manastır güvercinlikleri bunlara en iyi örneklerdendir* (Büyükmihçi, 2006: 105).

Fotoğraf 4. Hallaç Manastırından görünüm.

KAPADOKYA KÜLTÜR YOLU'NUN ALTERNATİF BİR TURİZM ROTASI AÇISINDAN SWOT ANALİZİ

Kapadokya Kültür Yolu'nun güçlü ve zayıf yönleri olmakla birlikte sahip olduğu fırsatlar ve karşı karşıya kaldığı tehditler bulunmaktadır (Tablo 1). Turizm rotası bağlamında SWOT analizinin yapılması güncel durumun değerlendirilmesinin yanı sıra sürdürülebilirlik açısından stratejiler oluşturmayı kolaylaştırmaktadır.

Tüm Dünyada bilinen turistik bir destinasyonun parçası olması, bölgenin tarihsel ve kültürel değerlerinin zenginliği ve özgünlüğü Kapadokya Kültür Yolu için en önemli fırsatlardandır. Karayolu ve havayolu ulaşımı bağlamında kolay erişilebilir olması, rotanın değerini arttırmaktadır. Çünkü düşük maliyetle, daha kısa sürede ulaşım imkânının gelişmesi turizmin popülarite kazanmasında etkili olan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizm faaliyetleri ile ulaşım imkânları arasında önemli bir ilişki vardır (Sertkaya Doğan, 2013: 213). Yine kırsal toplumların yenilenme sürecine katkı sağlayabilecek önemli araçlardan birinin turizm olduğu düşünüldüğünde (Balcı Akova, 2018) Kapadokya Kültür Yolu üzerinde yaşayan yerel halkın sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik açısından gelişmesi, farkındalığının artması diğer bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Bölgesel kalkınmada dengeyi oluşturmada, girişimciliği arttırmada turizm gelirlerinin önemli etkileri bulunmaktadır. Ayrıca kırsal kesimde yer alan, yeteri kadar ilgi görmeyen, turistler tarafından keşfedilmeyi bekleyen kültürel miras unsurlarının keşfedilmesinde etkili olması rotanın güçlü çıktılardandır. UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Kapadokya'da ziyaretçilere genellikle paket turların sunulması genel bir problem olarak değerlendirilebilir. Bu durum kalış süresini kısaltmakta ve turizm faaliyetlerini sınırlı bir alanda yoğunlaştırmaktadır. Bununla birlikte rotanın etkili ve sürdürülebilir bir planlama ile ortadan kaldırılacak düzeyde zayıf yönleri mevcuttur. Bunlar Kapadokya Kültür Yolu için yapılan tanıtım ve uygulamaların henüz yetersiz olması, rota üzerinde bulunan somut kültürel miras unsurlarının tahribatı, bölgedeki tarihi ve doğal turizm çekiciliklerinin yeterli değeri görememesi, Kapadokya Kültür Yolu'nun bazı kesimlerinde nitelikli konaklama ve ulaşım imkânlarının kısıtlılığı,

konaklamanın ve turizm aktivitelerinin pahalılığı, altyapının yetersizliği ve mola noktalarının yetersiz olması şeklinde sıralanabilir.

Tablo 1. Kapadokya Kültür Yolu'nun Alternatif Bir Turizm Rotası Açısından SWOT Analizi

A-Güçlü Yönler	B- Zayıf Yönler
<ul style="list-style-type: none"> -Tüm Dünyada bilinen turistik bir destinasyonun parçası olması -Karayolu ve havayolu ulaşımı bağlamında kolay erişilebilir olması -Kapadokya Kültür Yolu üzerinde bulunan turizm çekiciliklerinin yeterliliği -Kültür yolu üzerinde çok önemli doğal turizm çekiciliklerinin yer alması -Kırsal kesimde yer alan, yeteri kadar ilgi görmeyen, turistler tarafından keşfedilmeyi bekleyen kültürel miras unsurlarının keşfedilmesinde etkili olması -Kapadokya Kültür Yolu içerisinde yer alan kültürel miras unsurlarının rota boyunca birbirini takip ediyor olması -Alternatif turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için potansiyele sahip olması -Kapadokya bölgesi için oluşturulmuş kısa, orta ve uzun vadede gerçekleştirilen rotaların her geçen gün değer kazanması -Markalaşma sürecinde rotaların önemli etkisi ve kültür rotalarına ilginin artması -Turist beklentilerinin değişimine bağlı olarak kültür dozu yüksek ve bilgilendirme özelliği fazla olan alanların tercihi -Bozulmamış doğal çevre olanaklarının varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> - Kapadokya Kültür Yolu'nun yeni bir rota olmasından dolayı henüz bilinmemesi -Turizm rotası için ayrılan tanıtım ve uygulamaların henüz yetersiz olması -Kapadokya Kültür Yolu üzerinde bulunan somut kültürel miras unsurlarının tahribatı -Bölgedeki tarihi ve doğal turizm çekiciliklerinin yeterli değeri görememesi -Yoğun turist alan bölgelerde yerel halkın turistlerle etkileşimi sonucunda özgünlüğün zarar görmesi -Kapadokya Kültür Yolu'nun bazı kesimlerinde nitelikli konaklama ve ulaşım imkanlarının kısıtlılığı -Konaklamanın ve turizm aktivitelerinin pahalılığı -Altyapının yetersiz olması -Mola noktalarının yetersiz olması -Ziyaretçilerin turizm rotası içerisinde güvenilirliği açısından pratik çözümlerin yetersiz olması
C- Fırsatlar	D- Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> -Bölgenin turizm çekicilikleri ile diğer bölgelere göre göreceli üstünlüklere sahip olması -Bölgenin doğal çekiciliğinin korunması -Birçok kültürel miras unsurunu barındırması -Kapadokya Kültür Yolu için bütüncül bir turizm yaklaşımı sergilenmesi ve çalışmaların hız kazanması -Turizm rotası üzerinde yaşayan yerel halkın sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik açılarından gelişmesi, farkındalığının artması -Yerel halkın, genel anlamda, turizm faaliyetlerine olumlu bakması ve yöre insanının konukseverliği -Turizmden pay alma bağlamında yerel halkın özellikle de kadınların istihdam konusunda istekli olması -Rota üzerindeki turizm çekiciliklerinin tanıtımının kolaylaşması -Ahiler Kalkınma Ajansı 2020 Yılı Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi Mali Destek Programı kapsamında desteklenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> -Bölgeye taşıma kapasitesi üzerinde turist alınması -Turistler ve yerel halkın doğal ve kültürel turizm unsurlarına zarar vermesi -Doğal yollarla oluşan tahribatlar -Özensiz yapılan restorasyon çalışmaları ve miras unsurlarına zarar verme ihtimali -Kısa vadeli, çıkar odaklı yatırım girişimleri -Bilinçsiz turizm aktiviteleri -Yerel halkın paydaş olarak yeterince pay alamaması -Ekonomik dalgalanmaların olumsuz etkisi

Sonuç ve Tartışma

Turizm bir ülkenin ulusal ve uluslararası ölçekte tanınırlığını sağlayan ve aynı zamanda bu ülkelerin ekonomik, sosyal, kültürel vb. birçok açıdan kalkınmasında rol oynayan bir faaliyettir (Aksoy, 2022). Ülkeler ve şehirler arasında dostluk ve kardeşlik duygularının pekişmesini sağlayarak kültürel bir etkileşimi de meydana getirmektedir (Akın & Gül, 2020). Oluşturduğu bu etkileşim sayesinde kültür alışverişlerine olanak sağlayan bir sektördür (Alkan, 2018). Geçmiş uzun yıllara dayanan bu faaliyet özellikle sanayileşme ve kentleşme olgusunun hız kazanmasıyla birlikte farklı bir eğilim göstermiştir (Arslan, 2019). Kitleler halinde belirli dönemlerde ve belirli alanlarda gerçekleştirilen turizm olgusu değişmiş ve alternatif turizm arayışı ön plana çıkmıştır. Bu durum üzerinde kentlerde yaşanan baskılar, kentlerin giderek suni mekanlar haline dönüşmesi, yaşam kalitesinin azalması ile stresten uzaklaşma, gezme, eğlenme, doğal ve kültürel güzellikleri keşfetme ve doğayla iç içe olma isteği gibi bir çok faktör etkili olmuştur. Ayhan & Çağlıyan, 2021'de belirtildiği gibi turizm olgusunda yaşanan bu değişimle birlikte büyük kentlere olan ilgi, zaman içinde daha küçük ve doğayla bütünleşik olan kentlere doğru bir değişim göstermiştir.

Sık sık vurgulandığı gibi turistik faaliyetler günümüzde yalnızca gezme amacıyla yapılmamakta, dünya görüşlerini geliştirmek ve eğitim seviyelerini arttırmanın yanında yeni yerler keşfederek o alan hakkında tarihi ve kültürel bilgilere sahip olmak, dini inanışlar gereği manevi açıdan huzurlu hissetmek gibi çeşitli nedenlerle yapılmaktadır (Değirmencioglu, 2021). Bu bağlamda turizm rotaları bu faaliyetlerin tümünü kapsayan tarihi, kültürel ve dini açıdan özelliklerin birlikteliğini sunan anlamlı bir sistem özelliği kazanmıştır (Duran, Eryücel, & Özcan, 2019). Turizm rotalarının oluşturulmasındaki temel amaçlardan biri destinasyon yelpazesini genişleterek tanınırlığı ve katılımcı sayısını arttırmaktır (Kervankıran & Çuhadar, 2014; Yılmaz, 2021). Rotalar turizm faaliyet alanlarında birbirinden bağımsız olan işletme ve destinasyon alanlarının birbiriyle bütünlük ilkesi içerisinde kombine olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle turizm rotalarının oluşturulması yerel halkın kalkınmasına olanak sunmakta, ulusal ve uluslararası boyutta tanınırlığı arttırmakta ayrıca var olan güzergahların iyileştirilmesine imkan sağlamaktadır (Nemutlu, 2018).

İnsanların büyük kentlerden uzaklaşma isteği doğal tabanlı turizm, ekoturizm, kültür turizmi gibi kavramların ön plana çıkmasını sağlamıştır (Levent & Uçar, 2018). Bu sayede doğaya dayalı turizm anlayışı insanların daha fazla ilgi duyduğu bir faaliyet haline almıştır. Doğal alanların turizme açılması bilinçsizce kullanımına da sebep olmuştur. Yetersiz planlama, kısa vadeli çözümler, kazanç odaklı yaklaşım ve yetersiz yatırımlar doğal turizm kaynaklarını olumsuz etkilemektedir (Birsen & Dinç, 2018). Oluşan olumsuzlukların minimuma indirgenmesi için kaynakların verimli kullanılması, ekolojik yapı bazlı çözümlerin üretilmesi ve yerel kimlikle ilişkilendirilmesi önemli bir husustur (Eriçok, 2019). Bu nedenle rota planlamalarında paydaşların katılımı ve iş birliği önemli bir husustur. Bunun yanında yerel ölçekte sosyo-kültürel, çevresel ve ekonomik gelişmelere katkı sağlanması dikkate alınmalıdır. Çünkü en uygun şekilde hazırlanan turizm rotaları, turizm değerlerinin korunarak gelecek kuşaklara aktırılmasını sağladığı gibi turizm amaçlı gelişmesine ve daha fazla tanıtılmasına imkan sağlayacaktır. Bu yönüyle baktığımızda nispeten küçük olan kentlerin kendilerine özgü tarihi eserleri, müzik, giyim kuşam ve yemek kültürleri gibi kültürel miras niteliği taşıyan öğelerinin ön plana çıkmasını sağlamada, bu unsurların rota planlamalarına dahil edilmesi önemli bir husustur (Ayhan & Çağlıyan, 2021).

Tüm olumlu sonuçların yanı sıra bölgede turistik faaliyetlerin gelişmesiyle oluşabilecek problemlerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir (Halaç & Benzer, 2019). Turizmin muhtemel olumsuz sonuçları arasında yöresel yaşam tarzlarında değişme, yerel halkın turizmden yeterince pay alamaması, kaynaklarda oluşacak tahribatlar ve doğal hayatın bozulmaya uğraması gibi durumlar sayılabilir. Bu nedenle yapılacak rota planlama çalışmalarına yöre halkının ve diğer tüm paydaşların dahil edilmesi ve belirli eğitimler düzenlenmesi, uzun vadeli çözümler üretilmesi gerekmektedir (Güngör, 2015; Gül & Yılmaz, 2020).

Ülkemiz sahip olduğu konum gereği dünya üzerindeki ortak miras açısından oldukça zengindir (Baykal, 2015). Özellikle kültürel ve dini açıdan önem taşıyan ve kutsal görülen mekanların ülkemizde yer alması yerel kalkınmamıza önemli ölçüde fırsat ve avantajlar sunmaktadır (Levent & Uçar, 2018). Bu açıdan ele alındığında Kapadokya Kültür Yolu'nun önemli bir alternatif turizm rotası olabileceği ve yeni turizm destinasyonları yaratacak bir potansiyele sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Çalışmada öncelikle bu potansiyele dikkat çekilmiştir. Kapadokya Kültür Yolu, kültürel unsurları odağına alan tematik bir rota olması ile oldukça değerlidir. Kültürel mirasın bir kimlik kazanması oldukça önemli bir husustur. Çünkü bu kimlik sayesinde kültürel mirasın çekicilik boyutu artmaktadır. Bu çalışmada her ne kadar taşınmaz kültür varlıklarına odaklanılmış olsa da rota üzerinde

birçok doğal ve kültürel kaynağın turistik ürüne dönüştürülebilmesi söz konusudur. Turistlere paket turlarda genellikle sunulmayan Taşkınpaşa, Cemil, Mustafapaşa, İbrahimpaşa gibi noktalarda hareketliliğin artması beklenmektedir. Rota kapsamında destinasyonların 4 gün yürünerek ziyaret edilmesi, ziyaretçilerin bölgede kalış süresini uzatacaktır. Yine turizm rotası üzerinde yaşayan yerel halkın sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik açısından gelişmesi ve farkındalığının artması ile unutulmaya başlanan kültürel değerlerin tekrar canlandırılması ön görülmektedir.

Yapılan SWOT analizi değerlendirildiğinde Kapadokya kültür yolunun ulusal ve uluslararası arenada bir marka oluşturabilecek fırsat ve imkanlara sahip olduğu görülmektedir. Bir turizm rotası olarak Kapadokya Kültür Yolu'nun güçlü yönlerinin desteklenmesi, fırsatlarının geliştirilerek maksimum fayda elde edilmesi amaçlanmalıdır. Aynı zamanda tehdit koşullarının hızlı bir şekilde ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılmalı ve belirlenen zayıf yönlerinin ise etkin bir şekilde güçlendirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak bu çalışmada farklı turizm rotalarına olan ilginin artması göz önüne alınarak Kapadokya Kültür Yolu ile turizm faaliyetleri ve turizm gelirleri bakımından Türkiye'nin öncü kentlerinden olan Nevşehir'de turizm faaliyetlerinin desteklenmesi ele alınmıştır.

Bununla birlikte bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Nevşehir valiliği tarafından belirlenen ve Ahiler Kalkınma Ajansı 2020 Yılı Turizm Altyapısının Güçlendirilmesi Mali Destek Programı kapsamında desteklenen Rota Kapadokya projesi referans alınmıştır. Ayrıca Kapadokya Kültür Yolu üzerinde yer alan somut kültürel miras unsurlarından taşınmaz kültür varlıklarına odaklanılmıştır. Merkezinde yerel halkın olduğu tüm paydaşları içeren çalışmalar yapılarak kapsam genişletilebilir. Ayrıca nitel ve nicel yöntemler birlikte kullanılarak elde edilen veriler zenginleştirilebilir.

Kaynakça

- Acıelma, B. & Güngör, Ş. (2021). Kültürel mirasın korunması ve turizm ilişkisi bağlamında Altınköy Açık Hava Müzesi. *Kültürel Miras Araştırmaları*, 2 (2), 72-77.
- Açııcı, F. K., Ertaş, Ş. & Sönmez, E. (2017). Sürdürülebilir turizm: Kültür turizmi ve kültürel miras. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 52-66.
- Adie, B. A., Falk, M. & Savioli, M. (2020). Overtourism as a perceived threat to cultural heritage in Europe. *Current Issues in Tourism*, 23 (14), 1737-1741.
- Akın, T. & Gül, A. (2020). Isparta- Atabey Yöresinin Ekoturizm Potansiyeli ve Turizm Rotalarının Belirlenmesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 5(2), 221-240.
- Akova İ. (2008). *Turizm Araştırmaları*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Akova, İ. (2018). Coğrafya ve Turizm. E. Duran & Ö. Sertkaya Doğan (Ed.), *Türkiye Turizm Coğrafyası* içinde (ss. 165-195). Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Akpıncı, E. & Mancı, A. R. (2019). Yerel halkın kültürel miras farkındalığı ve deneyimi: Şanlıurfa örneği. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 3 (2), 245-260.
- Aksoy, E. (2022). Erzurum Tabyaları Kültür Rotası Önerisi ve Kültür Turizmi Olanakları. *Turvolgy Research Dergisi*, 73, 84-96.
- Alaeddinoğlu, F. & Aliagaoglu, A. (2005). Turizinde Planlama ve Türkiye'de Turizm Planlaması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 87-18.
- Aliagaoglu, A. (2004). Sosyo-kültürel miras turizmi ve Türkiye'den örnekler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2 (2) , 50-64.
- Alkan, A. (2018). Alternatif Bir Turizm Rotası: Kurtalan Ekspresi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(4), 1016-1038.
- Altunkaynak, S. (2006). *Ürgüp, Cemil köyü Keşlik Manastırı*. [Yüksek lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Arslan, E. S. (2019). Burdur'da Doğa Turizmi İle İlişkili Alternatif Rotaların Belirlenmesi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 40, 332-346.
- Ayhan, G. & Çağlayan, A. (2021). Tunceli İlinde Alevi İnanç Turizmi Rotaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 583-606.
- Balcı Akova, S. (2018). Değişen Dünyada Kırsal Alanlar: Kırsal Turizm. E. Duran ve Ö. Sertkaya Doğan (Ed.), *Türkiye Turizm Coğrafyası* içinde (ss. 99-135). Çanakkale: Paradigma Akademi.

- Baykal, F. (2015). Uluslararası Turizm Ulaştırmasının Akış Yönü ve Dağılım Dokusu. *Ege Coğrafya Dergisi*, 24(2), 57-68.
- Birsen, A. G. & Dinç, A. (2018). Kırsal Turizm Planlaması Kapsamında Gastronomi Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 15(1), 120-132.
- Büyükmihçı, G. (2006). 19. Yüzyıl Anadolu'sunda Günümüze Yansıyan Özgün Bir Tarımsal Ticaret Yapısı: Güvercinlikler. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 97-119.
- Carter, B. & Grimwade, G. (1997). Balancing use and preservation in cultural heritage management. *International Journal of Heritage Studies*, 3 (1), 45-53.
- Ceylan, S. & Somuncu, M. (2016). Kültür turizmi alanlarında turizmin çeşitlendirilmesine eleştirel bir bakış: Safranbolu UNESCO Dünya miras alanı. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 53-64.
- Coşkun, R. & Okuyucu, A. (2022). Kültürel Mirasın Korunması ve Turizmle İlişisine Yönelik Yerel Halkın Algı ve Tutumları: Odunpazarı Örneği, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 20 (1), 246-281.
- Crescenzi, C. (2012). Criticality and documentation of a rupestrian site. The monastery of Hallaç: the vestibule in Rupestrian Settlements in the Mediterranean region. From Archaeology to good practices for their restauration and protection. International seminar in Terra Jonica, Massafra, Aprile-maggio 2011.
- ÇEKÜL (2015). Kültür rotaları planlama rehberi. Tarihi Kentler Birliği Yayınları, Kılavuz Kitapçıklar Dizisi 3. İstanbul: Stil Matbaa.
- ÇEKÜL. (2012). Kapadokya Stratejik Yön Planı.
- Çetin, T. (2010). Cumalıkızık köyünde kültürel miras ve turizm algısı. *Milli Folklor Dergisi*, 11 (87), 181- 190.
- Çokişler, N. (2021). Kültürel mirasın turizmde kullanımı: Bir pratik çerçeve önerisi. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 5 (1), 87-98.
- Değirmencioğlu, A. Ö. (2021). Kaman İlçesinin Turizm Potansiyelinin Farklı Paydaşlar Tarafından Değerlendirilmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 8(1), 281-296.
- Dell'aquila, F. & Polimeni, B. (2012). Cave facades of Cappadocian Churches: morphological analysis and excavation techniques. Crescenzi & R. Caprara (Ed.), *The Rupestrian Settlements In The Circum-Mediterranean Area* içinde (ss. 223-233). Firenze: DADsp-UniFi.
- Deniz, T. & Savaşkan, Y. (2018). Taşınmaz kültür varlıkları kapsamında Ayasofya Müzesi'nin İstanbul kültür turizmine katkısı. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (2): 92-103.
- Doğan, M. (2018). Turizm-Sürdürülebilirlik ve Çevre. E. Duran ve Ö. Sertkaya Doğan (Ed.), *Türkiye Turizm Coğrafyası* içinde (ss. 21-44.). Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Doğanay, H. & Zaman, S. (2013). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Pegem Akademi: Ankara.
- Doğaner S. (2013). *Türkiye Kültür Turizmi*. İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Duran, E., Eryücel, Ö. & Özcan, Z. (2019). Şarap Üretimi ve Tüketiminin Türkiye Turizmindeki Yeri: Kadim Anadolu Bağ Rotası Başlangıç Noktası Olarak Çanakkale Örneği. *Turizm ve Arastırma Dergisi*, 8(1), 70-83.
- Emekli, G. (2021). Coğrafya, turizm, kültür ilişkilerinin turizm coğrafyasına yansımaları ve kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(2), 405-428.
- Eriçok, A. K. (2019). Van Gölü Havzası'nda Kültür Rotası Önerisi. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45, 173-199.
- Erpek, C. (2019). *Şahinefendi Köyü (Neşehir) Geç Antik Dönem ve Sonrasına Ait Arkeolojik Kalıntılar*. [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Erpek, C. (2020). Geç Antik Dönem'de Kapadokya'da Kentler. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), 642-657.
- Ertürk, S. & Kaderli, L. (2020). Göreme, Saklı Kilise, Manastır Yemekhanelerinin Değerlendirilmesi. *Social Science Development Journal*, 5(21), 40-66.
- Görmüş, S., Atmış, E., Özkazanç, N. K., Günşen, H. B., & Artar, M. (2016). *Ekorota Bartın: Doğal ve Kültürel Koridorların Haritalanması*. Bartın: Bartın Üniversitesi Yayınları.
- Gümüüşçü, O. (2018). Tarihi coğrafya ve kültürel miras. *Erdem Dergisi*, (75), 99-120.
- Güngör, Ş. & Adıgüzel, F. (2022). Turizm ve coğrafya etkileşimi. İ. İlhan & A. G. Özkoç (Ed.), *Disiplinlerarası Boyutlarıyla Turizm içinde*. İstanbul: Değişim Yayınları.

- Güngör, Ş. & Vural, E. (2021). Sürdürülebilir Turizm ve Planlaması. M. Doğan, M. Köse & F. Ayhan (Ed.), Coğrafi Planlama içinde (ss.131-148). Ankara: Pegem Akademi.
- Güngör, Ş. (2015). Yerel Halkın Turizm Algısı Çavuşin Örneği. Türkiye Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi (Avrupa Coğrafyacılar Derneği yıllık Kongresi ile ortak olarak) Bildiriler Kitabı içinde (ss. 575- 585). Salih Şahin, Alper Uzun, Songül Aslan ve Bilgen Orhan (Editörler). Ankara: Pegem Akademi.
- Güngör, Ş. (2018). *İç Anadolu Bölgesi'nin Turizm coğrafyası*. E. Duran ve Ö. Sertkaya Doğan (Ed.), Türkiye Turizm Coğrafyası içinde (ss. 501-542). Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Halaç, H. H. & Benzer, M. (2019). Küçük Yerleşim Yerlerinin Turizme Açılmasında Kültürel Mirasın Rota ile Kurgulanması. *Geomatik Dergisi*, 4(1), 23-29.
- Kara, G. (2017). Kültürel mirasın turizm amaçlı kullanılmasında turist taleplerinin belirlenmesi: Safranbolu örneği. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 40-50.
- Kervankıran, İ. & Çuhadar, M. (2014). Turizm Rotalarının oluşturulmasında Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Önemi. III. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi (ss. 576-589). Aydın.
- Köybaşı, N. (2006). *Boş zaman sosyolojisi ve boş zamanları değerlendirme aracı olarak dinlenme turizmi ve kültür turizmine katılan yerli turistlerin karşılaştırmalı sosyolojik analizi*. [Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). Türkiye Turizm Stratejisi 2023.
- Levent, Y. S. & Uçar, M. (2018). Kültürel Rotalar Bağlamında Mersin İlinin İnanç Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi. I. Uluslararası Akdeniz Sempozyumu Bildiriler kitabı içinde(ss. 322-340), Mersin.
- Nemutlu, F. E. (2018). Turizm ve Rekreasyon Rotası Belirlenmesi: Çanakkale Örneği. *Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi*, 2(2), 291-298.
- Nicholas, L. N., Thapa, B. & Ko, Y. J. (2009). Residents' perspectives of a worldheritage site: The Pitons management area, St. Lucia. *Annals of Tourism Research*, 36 (3), 390-412.
- Nyaupane, G. P., White, D. D. & Budruk, M. (2006). Motive-Based Tourist Market Segmentation: An Application To Native American Cultural Heritage Sites In Arizona, USA. *Journal Of Heritage Tourism*, 1(2), 81-99.
- Özbek, Y. (2016). Mustafapaşa (Sinassos) duvar resimlerinde sıradışı konular ve Georgios Iordanidis. *Mediterranean Journal of Humanities*, VI (2), 381-398.
- Özdemir, Ü. (2013). Safranbolu'nun kültürel miras kaynakları ve korunması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (26), 129-142.
- Pekak, S. (1998). Kappadokya'da Post-Bizans Dönemi Dini Mimarisi: Nevşehir ve Çevresi. T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı Cilt I içinde (ss 1-44). Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi.
- Pekak, S. (2009). Kappadokia Bölgesi Osmanlı Dönemi kiliseleri: örnekler, sorunlar, öneriler. *METU JFA*, 26(2), 249-277.
- Resmi Gazete (1983). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Kanun No: 2863. Sayı: 18113.
- Rodley, L. (1985). *Cave Monasteries of Byzantine Cappadocia*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sarı, C. & Bayraktar, S. E. (2018). Kemer İlçesindeki Esnafın Turizm ve Turist ile İlgili Tutumları. 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu (ss. 167-187). Ankara: TÜCAUM.
- Sertkaya Doğan, Ö. (2013). Evaluation of the Relationship between Transportation and Tourism in Istanbul. A. Drujinin, Z. Kostova, I. Sharuho & E. Atasoy (Editör), *The Science and Education at the Beginning of the 21st Century in Turkey* (ss. 212-217). Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.
- Sertkaya Doğan, Ö. 2018. Türkiye Turizminin Beşeri Kaynakları. E. Duran & Ö. Sertkaya Doğan (Ed.), *Türkiye Turizm Coğrafyası* içinde (ss. 273-293). Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Sezer, İ. (2017). Kültürel mirasın turizm açısından değerlendirilmesi: Taşköprü ilçesi örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 175-198.
- Süer, S. (2021). Kültürel mirasın turizm amaçlı kullanımı: Bergama ilçesi örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11 (3), 479-502.
- Szromek, A. R., Herman, K. & Naramski, M. (2021). Sustainable development of industrial heritage tourism—A case study of the industrial monuments route in Poland. *Tourism Management*, 83, 1-12.
- Tapur, T. (2009). Konya İlinde Kültür ve İnanç Turizmi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 473-493.
- UNWTO. 2018. Report on tourism and culture synergies. Madrid: UNWTO.

- Uzunöz, A. (2019). Turizmin Atar Damarı Nevşehir. İ. Çiçek (Editör) *Memleket Pusulası Nevşehir* içinde (ss. 277-309). İstanbul: Eski Babil Yayınları.
- Varnacı Uzun F. & Somuncu, M. (2011). Kültürel peyzajın korunması ve turizm ilişkisi bağlamında yerel halkın görüşleri: Ihlara Vadisi örneği. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 3 (2), 21-36.
- Wang, Y. P. (2016). A study on Kinmen Residents' perception of tourism development and cultural heritage impact. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 12 (12), 2909-2920.
- Yang, H., Qiu, L. & Fu, X. (2021). Toward cultural heritage sustainability through participatory planning based on investigation of the value perceptions and preservation attitudes: Qing Mu Chuan, China. *Sustainability*, 13 (3), 1171.
- Yenipınar, H., Gülyaz, M. E. & Tutar, S. (2006). Sobesos Antik Kenti Kurtarma Kazısı Çalışmaları. 15. Müze Çalışmaları ve Kurtarma 195 Kazıları Sempozyumu bildirileri içinde (ss 121-136). Ankara.
- Yıldız, H. T. (2019). *Kapadokya Bölgesinde bulunan farklı dönem kaya oyma yapıları*. [Yüksek lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, E. (2021). *Kültür Turizminde Kamu Özel Sektör İş Birliği Galata Bölgesi Turizm Rotası*. [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Web Kaynakları

URL 1 <https://kapadokyakulturyolu.com.tr/index.php> (Erişim tarihi: 09.05.2022).

URL 2 <https://www.ortodokslartoplulugu.org/azizlerimiz-hayat-hikayeleri/10-kasim-aziz-arsenius/> (Erişim tarihi: 09.05.2022).

EXTENDED SUMMARY

The activities that people who will engage in tourism activities want to do and the areas they are curious about constitute the quality of tourism demand. In the past, tourism activities, which were carried out in mass and in limited areas, have become quite diversified today with the developing technology and transportation opportunities. In addition to the existence of tourism, it is very important that it is sustainable and continues within the scope of planning. It can be stated that planning is a dynamic process that adapts to changes in the fields of activity and reflects these changes. The tourism sector will become more effective within the scope of a carefully considered and integrated planning of the goals to be achieved and the tools to be used to achieve these goals, as well as the work and timetable.

Considering the increasing interest in different tourism routes, it is clear that the Cappadocia Cultural Route can be an important alternative tourism route and has the potential to create new tourism destinations. This study aims to draw attention to this potential first. Cappadocia has rich hiking trails and, in this context, Meskendir, Kızıkçukur, Kılıçlar, Güllüdere, Zemi, Güvercinlik and Aşk valleys stand out. However, the Cappadocia Cultural Road is very valuable as it is a thematic route that focuses on cultural elements. It is envisioned that the touristic products will be diversified on a route planned to be completed in an average of 4 days on foot, the average stay of the visitors to the regions will be extended, tourism season will be extended to the whole year, and the mobility in the regions that tourists do not know and therefore prefer less will be increased. In this context, the importance of tourism routes has been emphasized within the scope of realizing the targets in the 2023 Tourism Strategy of Turkey. Moreover, the study is one of the first academic researches on the Cappadocia Cultural Road. Therefore, it is thought that it will contribute to the literature.

This study, which focuses on the scanning model, was carried out in accordance with the case study, which is one of the qualitative research methods. Based on this chosen methodology, the relevant literature was reviewed and many official documents were examined, and secondary data were evaluated by considering the similarity and contrast relations. Furthermore, primary data were obtained through observation and participant observation. The researcher was involved in the creation of the route and had the opportunity to observe closely. The determined route was walked several times and the primary data obtained was reflected in the overall study. Thus, by collecting both primary and secondary data about the route, the diversification of the data was ensured. In addition to this, the locations of cultural assets that can be a route component and the distances between them are mapped in the GIS (Geographic Information System) environment. Finally, a SWOT analysis was conducted by evaluating the strengths and weaknesses of the Cappadocia Cultural Road, the opportunities it has and the threats it faces.

Culture-space interaction and the results of this interaction come to the fore more and more every day. In this context, the understanding of cultural heritage and the protection of cultural heritage ensures the continuity of the elements that are the common accumulations of humanity. The link between tourism and cultural heritage is very important in the development of tourism. When it comes to the economic value of cultural heritage, tourism and especially cultural tourism come to the fore. In this context, the main purpose of the route planning and implementation processes prepared under the name of Cappadocia Cultural Road is to consider and present the natural and cultural heritage in the region as a whole. With a route planning prepared in this direction, the identity of the region will be brought to the fore and its unique cultural values will be introduced and revived. In line with the main objectives of the route system, the inclusion of heritage items, structures reflecting local identity, and areas with original value in the route planning will not only strengthen the local economy, but also enable the development of education and encouraging projects with an effective promotional support (ÇEKÜL, 2015).

Cappadocia Culture Road is a tourism route determined by Nevşehir Governorship and supported within the scope of Ahiler Development Agency's 2020 Financial Support Program for Strengthening Tourism Infrastructure. The basis of the route is based on the regular visits of the holy places in Cappadocia by the clergyman St. Arsenios, who lives in Yahyalı District, Çamlıca (Farasa) Village. The Cappadocia Cultural Road, which is planned as a tourism route, was created with reference to the route followed by St. Arsenios during his visits on foot. First of all, heritage items, structures reflecting local identity, and assets with unique value on this route are included in the route planning, but the main purpose of route planning is to consider and present the natural and cultural heritage as a whole. Since St. Arsenios has always made his visits on foot due to his belief,

the Cappadocia Cultural Route aims to explore the natural and cultural heritage as a whole by walking. The Cappadocia Cultural Road starts from the Ancient City of Sobesos and ends in Çavuşin, following the settlements of Taşkınpaşa, Cemil, Mustafa Paşa, Ortahisar and İbrahimpaşa, respectively. The route is planned to be walked in 4 days. Day 1 starts from Sobesos Ancient City and goes to Cemil (average 12,6 km), the 2nd day starts from Cemil to Mustafapaşa (average 14 km), the 3rd day starts from Mustafapaşa and goes to Ortahisar (average 15,7 km), the 4th day starts from İbrahimpaşa and ends in Çavuşin (average 27,3 km).

The Cappadocia Cultural Road has strengths and weaknesses, opportunities and threats (Table 1). Making SWOT analysis in the context of the tourism route makes it easier to evaluate the current situation and to create strategies for its sustainability. When the SWOT analysis is evaluated, it is seen that the Cappadocia cultural route has the opportunities to create a brand in the national and international arena. As a tourism route, it should be aimed to support the strengths of the Cappadocia Cultural Road and to gain maximum benefit by developing its opportunities. At the same time, efforts should be made to quickly eliminate the threat conditions and the identified weaknesses should be effectively strengthened.

Due to its location, our country is very rich in terms of common heritage in the world (Baykal, 2015). Especially the presence of places that are culturally and religiously important and considered sacred in our country offers significant opportunities and advantages for our local development (Levent & Uçar, 2018). From this point of view, it turns out that the Cappadocia Cultural Road can be an important alternative tourism route and has the potential to create new tourism destinations. In the study, first of all, attention was drawn to this potential. The Cappadocia Cultural Road is very valuable as it is a thematic route that focuses on cultural elements. It is very important for cultural heritage to gain an identity. Because of this identity, the attractiveness dimension of cultural heritage increases. Although this study focuses on immovable cultural assets, it is possible to transform many natural and cultural resources into touristic products on the route. Mobility is expected to increase at points such as Taşkınpaşa, Cemil, Mustafapaşa, İbrahimpaşa, which are not usually offered to tourists on package tours.